

Práce předčasně zemřelého L. Cejpa *Metody středověké allegorie a Langlandův Petr Oráč*¹⁾ jak už naznačuje titul, má dvě části. První přehledně rámec anglistiky a je důležitá zejména tím, že podává výklad o základních „předpísech“ básnické tvorby ve středověku na podkladě rozsáhlých citátů z nejdůležitějších středověkých poetik a rétorik a dokládá ho příklady vybranými ze širokého okruhu středověkých památek. Druhá část se týká konkrétního rozboru středověkého díla, Langlandova Petra Oráče. Všimnu si v několika poznámkách části první, a to proto, že má dosah obecnější než část druhá.

Autoři uspořádali své výklady velmi dobře metodicky, takže je možno rychle a spolehlivě se v nich orientovat; práce bude nepochybně stejně dobře sloužit jak lingvistům, tak i pracovníkům v oboru literární vědy. Přitom Cejpa publikace má co říci nejen badatelům o středověkém písemnictví, ale také těm, kteří se zabývají mladšími obdobími, neboť pomáhá stanovit míru vlivu a sílu středověké básnické teorie na tvorbu mladších období.

V úvodu (7–9) autor nejprve vysvětluje, proč je nutno věnovat zvýšenou pozornost studiu allegorie a zvláště studiu allegorie středověké. Všimá si zřejmě některých výkladů a definitiv allegorie a upozorňuje na to, že studium středověkého díla klade i na badatele znalé středověkých poetik vysoké nároky, neboť „mezi středověkými poetikami a básnickou praxí, jak se nám jeví v jednotlivých textech, není jednoduchých vztah. Poetiky jsou výsoce technické a texty zase zcela konkrétní ve svém doslovném znění, jen někdy skupě napovídající dnešnímu čtenáři, oč jde“. Záleží tedy na tom, aby badatel při rozboru středověkého díla ne-

Hansen, *Recent Theories on the Nature of the Language Sign*; 11. *La structure classique de la civilisation occidentale moderne: Linguistique*; 13. J. L. MeY, *La catégorie du nombre en finnois moderne*.

¹⁾ Acta Univ. Pal. Olomucensis, Fac. Phil., Philologica V, SPN 1961, stran 208. Z pozůstalosti L. Cejpa ji upravil pro tisk J. Levý.

mostatně. Dvě staťi, původně přednášky, byly přeloženy z dánštiny do francouzštiny, resp. angličtiny. Důležitě je zejména přetištění do- sud téměř nedostupné přednášky La structure morphologique, připravené pro 5. mezinár. lingvistický sjezd, jehož konání zamezila druhá světová válka. Připojena je Hjelmsova bibliografie o 167 číslech a 26 drobnostech.

Je nyní možno lépe přehlednout složitě – provokující i sugestivní – dílo Hjelmsovo. Chtěli bychom však zdůraznit, že toto dílo – podle našeho názoru – na adekvátní kritický rozbor z hlediska marxisticky orientované lingvistiky teprve čeká a že takový rozbor těžko bude úspěšný bez náležitěho využití poznatků současné metodologie věd a moderní logiky.²⁾

Vývojová linie Hjelmsova (v rovině lingvistické) se nám dnes jeví zatím takto: Ve svých známých *Principes de grammaire générale* (Kodaň 1929) vytýčil Hj. povšechný program výzkumu obecné zákonitosti jazykové struktury i jazykového vývoje. Avšak k splnění tohoto programu je třeba jednotného popisu jazyků. *Prolegomena*³⁾ budují předpoklad k tomu – teorii jazykové struktury; aparát pro popis jazyků z hlediska této teorie je podán v práci *Outline of Glossematics*, z níž vyšla zatím 1. část, napsaná zemřelým H. J. Uldallem.⁴⁾

Pavel Novák

²⁾ Za jednu z mála polemik s Hj., uveřejněnou v zemích socialistického tábora, s níž je třeba ještě dnes počítat, považujeme Skaličkovu stat *Kodaňský strukturalismus a „pražská škola“*, SaS 10, 1947–48, 135–142, vyšlou nyní i v ruském překladě (*Istorija jazykoznanija XIX i XX vv. v očerkach i izučeniach, část II*, Moskva 1960, 92–99).

Velmi cenné podněty pro pochopení Hjelmsova díla jsou nyní obsaženy v čl. B. A. Uspenského *Linguistická žižň Kopen-gagena*, Vjaz 11, 1962, č. 3, 149–150.

³⁾ Kodaň 1943; angl. *Prolegomena to a Theory of Language*, Suppl. to IJAL 19, 1953; ruský *Novoje v lingvistike*, vyp. 1, Moskva 1960, 264–289. — Slov. B. Sieritcma, *A Study of Glossematics*, Haag 1955.

⁴⁾ TCLC 10, 1957; ruský *Novoje v lingu-, 390–436* (přeloženo jen úvodní obecné části). — Dodatkem uvádíme zbyvajících názvy TCLC od 8. čísla (recenzi č. 7 viz SaS 19, 1958, 309–311); 8. G. B. B. *Über das niederländische Adverbialpronomen* er; 9. H. S. p. n. g.

vycházejí na západě (např. čl. K. A. P. e. l. a *Sprache und Wahrheit in der gegenwärtigen Situation der Philosophie*, Philosophische Rundschau 7, 1959, 161n.), nedostalo se ani na některé závažnější knihy z tohoto oboru (např. G. S. c. h. m. i. d. t. *Vom Wesen der Aussage*, 1956). Mohlo by se také uvažovat o doplnění oddílem prací o metrice (teorii verše).

Práce na slavistické části jazykovědné bibliografie je v novější době svěřena skupině kra-kovských pracovníků (Z. Gołab, J. Reczek, W. Witkowski), spolupracuje zde také J. B. Rudnyčyj (Winnipeg) a za Bulharska (od r. 1961) I. Gálábov. Bibliografii by zajisté prospělo zastoupení odborníků ze Sovětského svazu, z Československa a z Jugoslávie. Jinak nelze dobře zajistit relativní úplnost a správný postup při výběru časopiseckých prací podle závažnosti.

Z drobných nedopatření a nedůsledností posledního svazku bibliografie za rok 1959 uvádíme jako příklad zařazení práce St. U. r. b. a. n. c. z. y. k. a *Jazykoznanstwo polskie I. połowy XIX. wieku* do oddílu polonistického místo do oddílu dějin jazykovědy (247); práce L. K. a. i. s. e. r. o. v. *Informative Sound Patterns in Speech* (Synthese 11, 1959) měla být zařazena do oddílu fonetického, nikoli obecně jazykovědného (34). Značné mezery jsou v údajích o publikacích ukrajinských.

Karel Horáček

SVAZEK VYBRANÝCH SPISŮ L. HJELMSLEVA

Jako Travaux du Cercle linguistique de Copenhagen 12, 1959 bylo pod názvem *Essais linguistiques* souborně vydáno 15 obecně lingvistických studií L. Hjelmsova, uveřejněných již v letech 1937–1957 v časopisech (Acta ling. 1, 4, Studia ling. 1, Cahiers F. de Saussure 2, Word 10), v sbornících (TCLP 8, Hist.-Filol. Medd. Dan. Vid. Selsk. 36/5, Travaux de l'Inst. de ling. 1,¹⁾ Mélanges Marrouzeau, Mélanges v. Ginneken), v aktech mezinárodních lingvistických sjezdů (4, 5, 7) i sa-

¹⁾ K oběma posledním srov. mé poznámky *K otázce samostatnosti přítlastku*, SaS 19, 1958, 311 a *Nový příspěvek o kategoriích životnosti a osobnosti ve slovanských jazycích*, SaS 20, 1959, 292–293.

věda stává den ode dne mocnějším nástrojem mezinárodního dorozumění a spolupráce.

Soustavnost a šíře je hlavní předností této bibliografie, kladné je třeba hodnotit také pravdivost jejího vycházení. Slabou její stránkou je přílišná stručnost v informacích o jednotlivých titulech. Obsah je stručně uváděn jen u prací, které mají nezřetelný název; u prací v jiných jazycích než angl., franc. a němč. je podle potřeby uváděn angl. nebo franc. překlad názvu (značně důsledně např. u prací slovanských). Na podrobnější anotace není možno pomýšlet, protože by rozsah bibliografie příliš narostl a její pravidelné vycházení by bylo ohroženo. Snad by bylo možno poněkud zkrátit časové rozpětí mezi dobou vydání svazku a rokem, za který přináší látku.

V uspořádání jednotlivých oddílů není bibliografie ještě plně ustálena; to souvisí hlavně s rychlým rozvojem jazykovědy v přítomné době a se vznikem jejích nových odvětví. To je vidět např. i na jednom rozdílu mezi posledními dvěma svazky: oddíl statistické jazykovědy se změnil v oddíl jazykovědy matematické. Od r. 1954 se vydělil v oddíle pro otázky překládání oddíl strojového překládu. Do oddílu matematické jazykovědy by měly přijít i příspěvky k teorii informace (název oddílu by mohl být v tom smyslu rozšířen). Za sporné považujeme vydělení oddílu, který zahrnuje práce týkající se vztahů mezi jazykovými rodninami, když není např. vydělena jazyková typologie a klasifikace nepřibuzných jazyků. Ve velkém oddílu obecné jazykovědy je vydělena fonetika, fonologie, jazykový změpis (také onomastika a stylistika), nikoli však sémantika, lexikologie, teorie mluvnice (strukturní analýza) aj. Měla by být také soustavněji registrována filosofie jazyka, k níž se přihlíží zatím rovněž jen v oddílu obecné jazykovědy (v její souhrnné části). Závažné problémy o jazykové problematice vycházejí dnes i v různých časopisech filosofických a sbornících (v Sovětském svazu i jinde), jazykovědná bibliografie má v údajích na tomto úseku značné mezery. Jsou proto pominuty např. sovětské příspěvky k teorii jazyka, jež vyšly v čas. *Voprosy filosofii* i jinde; chybí též např. práce týkající se logické struktury jazyka, jež